

Tampereen kaupunki

Liito-oravaselvitys asemakaava nro 8764 Messukylänkatu 37-39

Raportti 1.10.2021

ID: 5 804 667

Sisällysluettelo

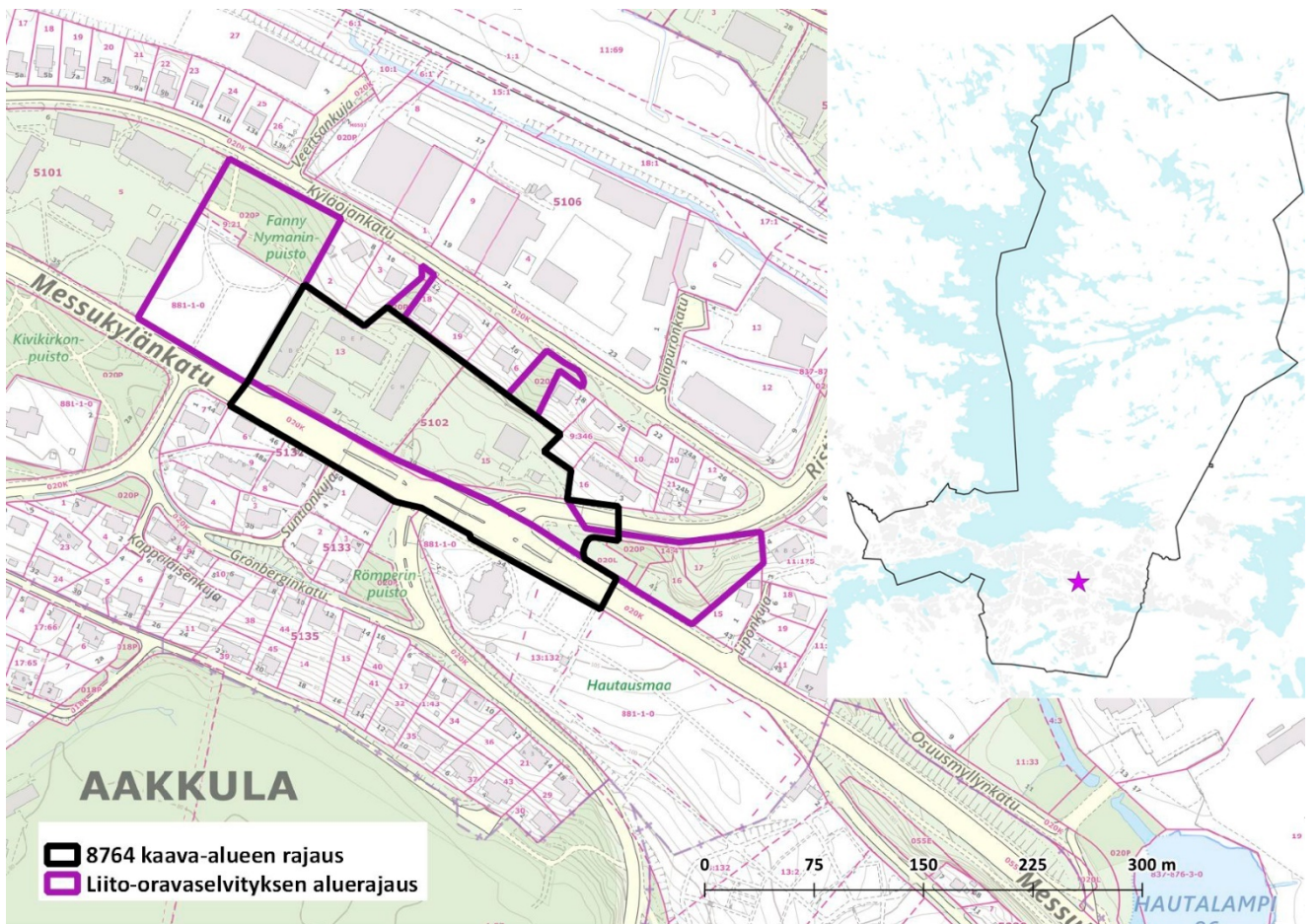
1. Johdanto ja suunnittelualue	3
2. Yleiskaavan viherverkosto	3
3. Lähtötiedot ja menetelmät	4
4. Liito-orava	7
5. Tulokset	8
6. Johtopäätökset ja suunnitteluositukset	11
Lähteet	13
Liite 1. Kartta liito-oravaselvityksen tuloksista	

1. Johdanto ja suunnittelualue

Messukylänkatu 37-39 asemakaavan numero 8764 yhteydessä alueelle laadittiin liito-oravaselvitys. Selvitysalueena toimi asemakaavamuutoksen mukaisen suunnittelualueen lisäksi suunnittelualueeseen rajautuva Messukylän kirkon keskinen hautausmaa-alue, Fanny Nymanin puisto sekä Uudenkirkkonahteen alue Messukylänkadun ja Ristinarkunkadun risteyksen koillispuolella. Selvitysalue on laajuudeltaan 3,4 hehtaaria ja se sijaitsee Messukylän kaupunginosassa noin 5 kilometriä kaupungin keskustasta itään. Selvitysalue rajautuu etelässä Messukylänkatuun, lännessä hautausmaa-alueeseen ja pohjoisessa sekä idässä pientaloalueeseen.

Asemakaavamuutoksen tavoitteena on muuttaa suunnittelualueen käyttötarkoitus pääosin asumiseen Messukylän arvokas harjumaisema sekä merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö huomioiden. Täydennysrakentamisen suunnittelussa huomioidaan Messukylänkadun liikenteen ja maankäytön yleissuunnitelmassa esitetyt liikenteelliset, maisemalliset ja kaupunkikuvalliset suuntaviivat. (Asemakaavan muutoksen osallistumis- ja arviointisuunnitelman luonnos 2021)

Selvitys on laadittu viranomaisohjeistuksen mukaisesti ja selvityksen on laatinut erikoissuunnittelija, FM maantieteilijä Saija Kouko Tampereen kaupungilta. Selvitysalue on esitetty kuvassa 1.

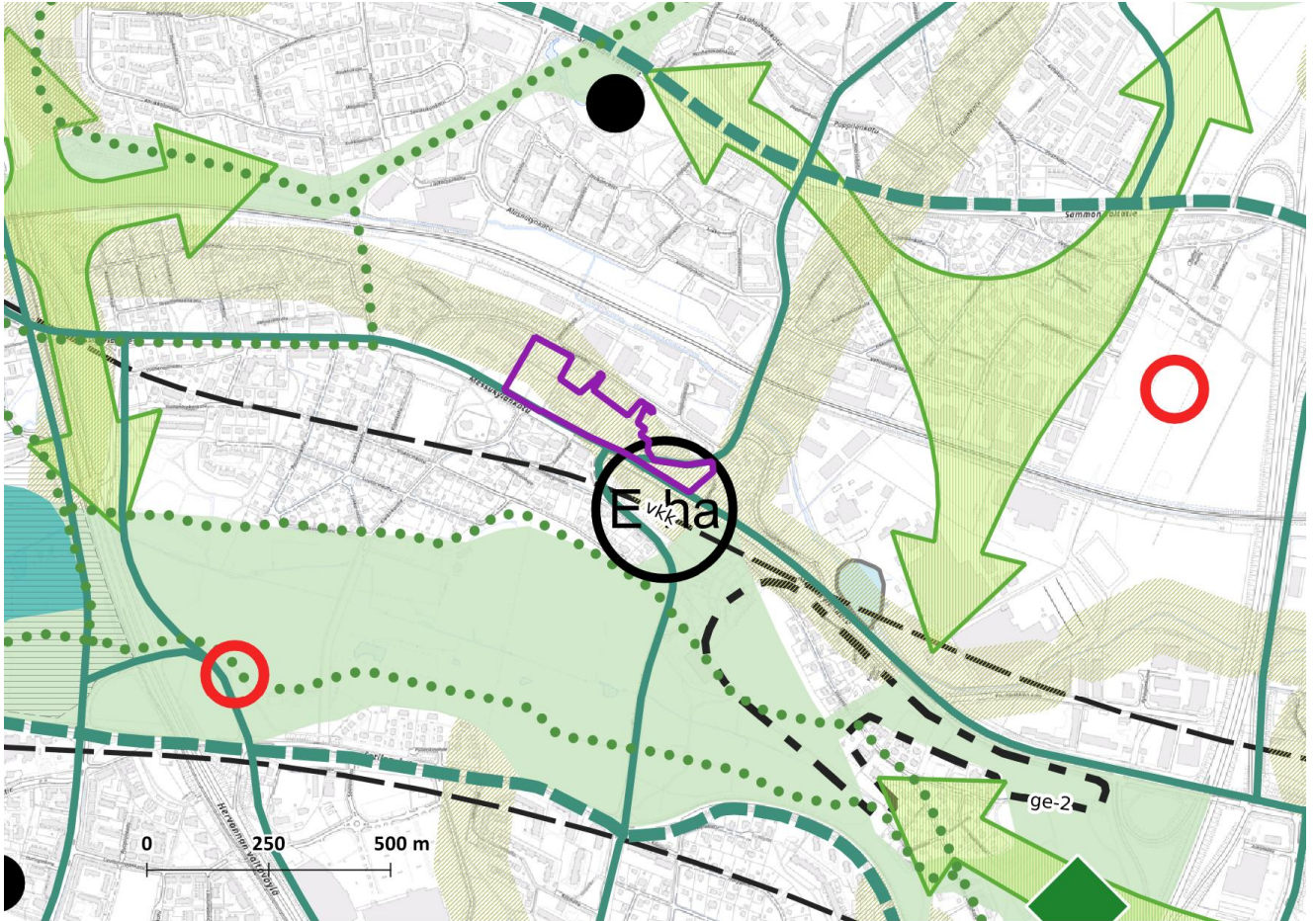

Kuva 1. Selvitysalue sijaitsee Tampereen kaupungin Messukylän kaupunginosassa. Selvitysalueen rajaus on esitetty kartalla lilalla värillä.

2. Yleiskaavan viherverkosto

Tampereen kantakaupungin yleiskaavayhdistelmässä (Kantakaupungin yleiskaava 2040 ja Kantakaupungin vaiheyleiskaava 2017-2021) selvitysalueen läpi kulkee ohjeellinen ekologinen yhteys, joka yhdistää Vilusenharjun ja

Kalevanharjun keskuspuistoverkoston alueet toisiinsa. Kaavamääräyksen mukaisesti ekologisen yhteyden jatkuvuus ja kytkeytyminen keskuspuistoverkoston tulee turvata. Tarkemmassa suunnittelussa tulee ratkaista ekologisen yhteyden tarkempi sijainti, leveys ja luonne. (Kuva 2.)

Kuva 2. Tampereen yleiskaavayhdistelmän (Kantakaupungin yleiskaava 2040 ja vaiheyleiskaava 2017-2021) kartalla 2. (viherympäristö ja vapaa-ajanpalvelut) selvitysalue sijoittuu lidesjärvi-Kirkkosuonnotkon keskuspuistoverkoston pohjoispuolelle. Alueen läpi kulkee harjun suuntainen ohjeellinen ekologinen yhteys. Hautausmaa-alue on merkitty omalla merkinnällä, E-ha kartalle. Selvitysalueen rajaus näkyy kartalla lilalla värillä.

3. Lähtötiedot ja menetelmät

Kantakaupungin liito-oravaselvitys 2016

Selvitysalueella on kartoitettu liito-oravan esiintymistä edellisen kerran vuonna 2016 Kantakaupungin liito-oravaselvityksen yhteydessä. Vuoden 2016 kartoitus tehtiin yleiskaavatasoisena. Selvitysalueen länsipuolelta nk. keskiseltä hautausmaalta, Messukylän vanhan kirkon pohjoispuolelta sekä Santaharjunpuistosta, selvitysalueen kaakkoispuolelta, löydettiin liito-oravan asuttamat elinympäristöt. Liito-oravan pesintä todettiin keskisellä hautausmaalla sekä Santaharjunpuiston eteläkärjessä. Messukylän kirkon ja hautausmaan asemakaavan alueelta löydettiin vuonna 2016 yksittäinen liito-oravan jätöshavainto Messukylänkadun varrelta, mikä voi viitata siihen, että edellä mainittujen kahden asutun elinympäristön välinen kulkuyhteys oli vuonna 2016 käytössä. Kulkuyhteydestä saatiin viitteitä myös Messukylän vanhan kirkon länsipuolen kuusikujanteesta löytyneen jätöshavainnon avulla.

Kantakaupungin liito-oravaseuranta 2017-2019

Messukylän vanhan kirkon ympäristöön tehtiin seurantakäynti vuonna 2018 liittyen kantakaupungin liito-oravaseurantaan. Tuolloin keskiseltä hautausmaa-alueelta löydettiin vain vähän jätöstä, mikä ei viitannut pesintään. Keskiselle hautausmaa-alueelle johtavilta kulkuyhteyksiltä ei tehty havaintoja.

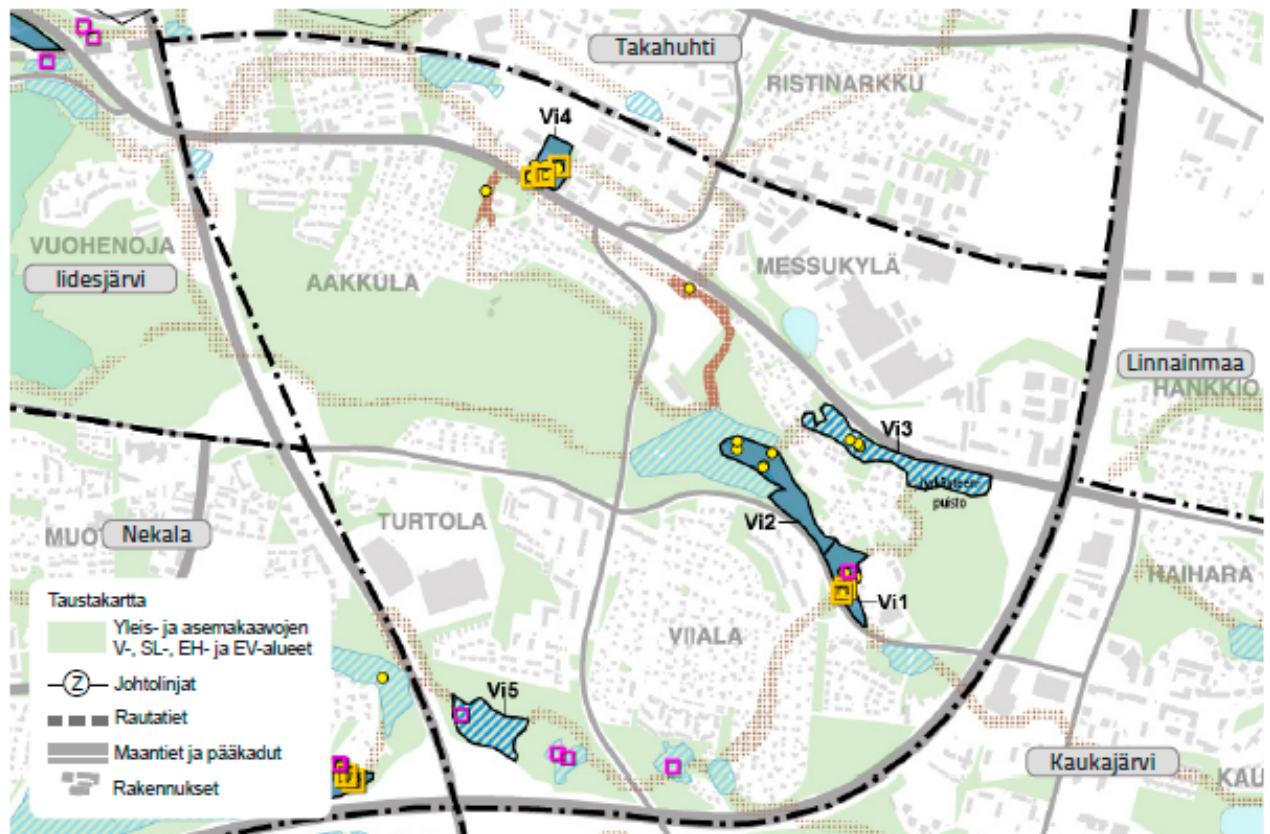
Messukylän päiväkodin ja koulun asemakaavan nro 8689 liito-oravaselvitys 2020

Selvitysalueen läheisyydessä tehtiin asemakaavatasoinen liito-oravaselvitys vuonna 2020 Messukylän uuden päiväkodin ja koulun laajennuksen asemakaavan nro 8689 yhteydessä. Tuolloin alueelta ei tehty liito-oravahavaintoja.

Viiala

INVENTOINNIN TULOKSET VUOSI 2016

PESÄ- JA PAPANAHAVAINNOT

- PESINTÄ (2016)
- TYHJÄ KOLOPUU / PÖNTTÖ (2016)
- VANHA PESINTÄ
- PAPANAHAVAINTO (2016)
- VANHA PAPANAHAVAINTO

ELINympÄRISTÖT

TODETTU
Elinympäristö, joka selvästi on liito-oravan käytössä. Kohteesta tehtiin vuonna 2016 havaintoja liitoravasta niin, että voidaan arvioida liito-oravan käyttävän aluetta elinympäristönään tai kohteesta on aikaisempia liito-oravahavaintoja.

ERITTÄIN SOVELTUVA

Metsäalue, jonka puusto ikänsä ja rakenteensa puolesta on liito-oravalle soveltuvaa (suuria kuusia, haapoja, nuorta lehtipuuta) ja alueella on joko kolopuita, pönttöjä tai suuria kuusia pesäpaikiksi. Asumattomat elinympäristöt ovat merkittäviä liito-oravan elinympäristöverkossa, sillä jotta paikallinen liito-oravapopulaatio pysyy pitkällä aikavälillä vakaana, luueella tulee olla tyhjiä soveltuvia elinympäristöjä, joihin nuoret yksilöt voivat levittäytyä emonsa elinalueelta. Etenkin naaraiden osalta tyhjä elinalueet ovat tärkeitä, sillä vanha naaras ei salli uutta naarasta omalla elinalueellaan. Soveltuvat hyvät elinympäristöt voivat olla hetken aikaa tyhjiillään, kunnes nuoret yksilöt korvaavat vanhat.

SOVELTUVA

Metsäalue, jonka puusto on edellistä luokkaa nuorempaa, tiheämpää tai siitä puuttuu esim. kolopuita tai kuusia, mutta joka voi-

si soveltua liito-oravan elinympäristöksi tai on kehittymässä sellaiseksi lähitulevaisuudessa. Soveltuvat elinympäristöt täydentävät elinympäristöverkostoa ja toimivat kulkuyhteyksinä. Ne myös täydentävät monia todettuja elinympäristöjen ns. ydinalueita niin, että tutkimuksissa liito-oravan elinympäristöjen todettu vähimmäispinta-ala 4 ha täydentyy.

Vi1 ELINympÄRISTÖN TUNNUS

KULKUREITIT

TODETTU
Selvittäjän mielestä se todennäköisin reitti kahden todetun elinympäristön välillä, reitillä on papanahavaintoja ja/tai reitti on puuston puolesta erittäin soveltuva.

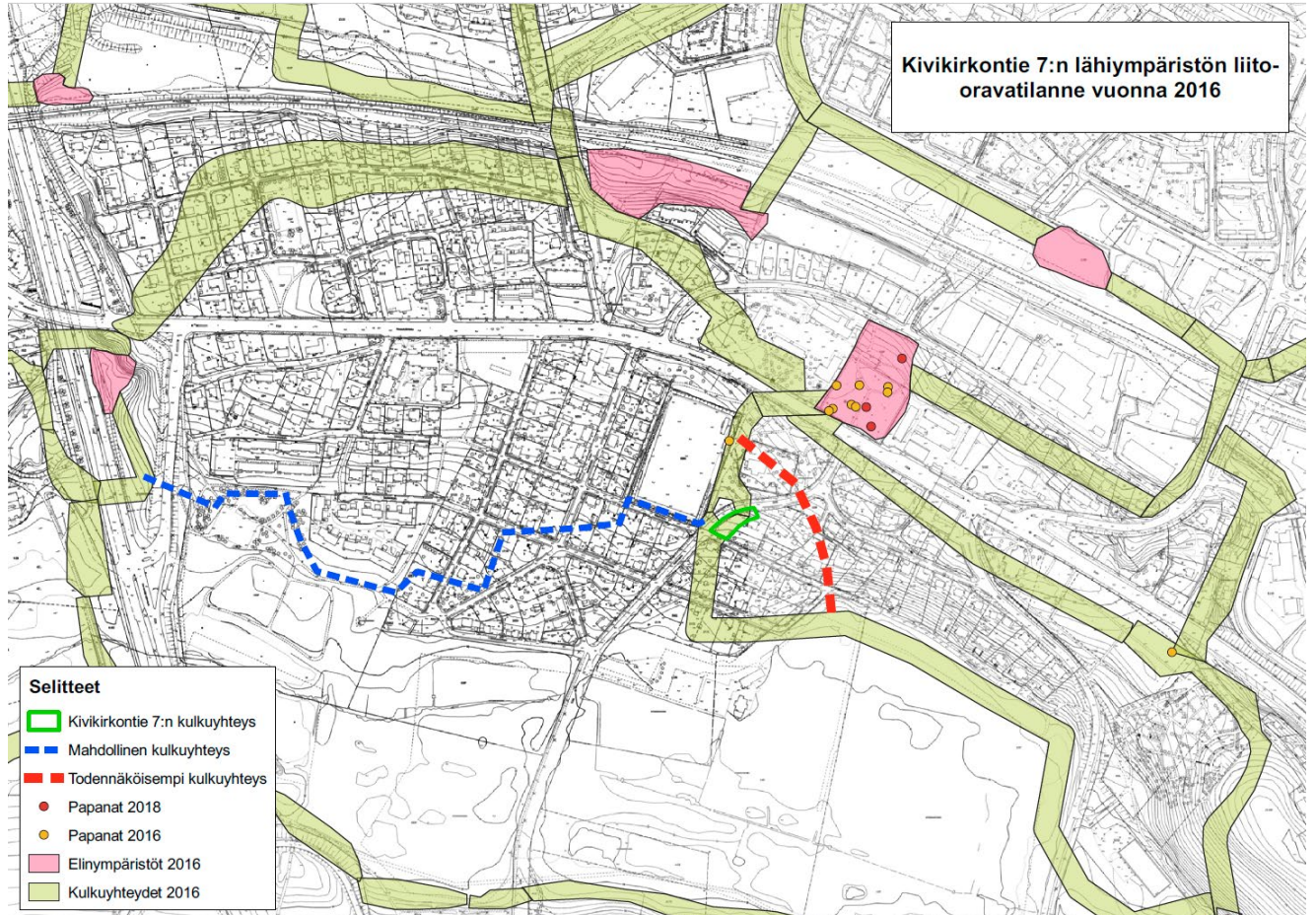
MAHDOLLINEN

Reitti on selvittäjän paras asiantuntija-arvio kulkureitistä kahden elinympäristön välillä.

Kuva 3. Kantakaupungin liito-oravaselvityksen 2016 tuloksia Messukylän ja Viialan alueiden osalta. Messukylän keskiseltä hautausmaalta, kartalla Vi4 ja Santaharjunpuistosta, kartalla Vi1 löytyi liito-oravan asutut elinympäristöt.

Selvitys asemakaavan nro. 8794 Messukylä, Kivikirkontie 7 liito-oravayhteystä 2019

Asemakaavatyön numero 8794 yhteydessä vuonna 2019 laadittiin lausunto mahdollisesta liito-oravan kulkuyhteystä kaava-alueella. Lausunto pohjautui vuoden 2016 Kantakaupungin liito-oravaselvityksen tietoihin sekä ilmakuvatarkasteluun. Lausunnossa todettiin, että kaava-alueella ei sijaitse varteenotettavaa liito-oravan kulkuyhteystä.

Kuva 4. Kivikirkontie 7:ään tehdyn liito-oravalausunnon yhteenvetokartta. Tuolloin todettiin, että tontilla ei sijaitse varteenotettavaa liito-oravan kulkuyhteystä (lähde: Selvitys asemakaavan nro. 8794 Messukylä, Kivikirkontie 7 liito-oravayhteystä, Tampereen kaupunki, Kari Korte 2019).

Laji.fi viranomaisportaali

Liito-oravan havaintotiedot tarkistettiin 4.6.2021 Laji.fi viranomaisportaalista, eikä selvitysalueelta löytynyt yllä lueteltuja havaintoja lukuun ottamatta muita havaintoja. Einolankadulta, Vuohenojan alueelta on havainto liito-oravasta lähtemästä kolosta heinäkuussa 2019. Havaintoa ei ole pystytty asiantuntijoiden toimesta varmistamaan.

Selvitysalueella ja sen läheisyydessä tehdyt liito-oravaselvitykset:

- Kantakaupungin liito-orava selvitys 2016. Tampereen kaupunki, Ramboll
- Selvitys asemakaavan nro. 8794 Messukylä, Kivikirkontie 7 liito-oravayhteystä, Tampereen kaupunki, Kari Korte 2019.
- Liito-orava osana yleiskaavan viherverkkoa. Seuranta 2017-2019. Tampereen kaupunki, Kari Korte ja Saija Kouko.
- Messukylän päiväkodin ja koulun asemakaavan nro 8689 liito-oravaselvitys. Tampereen kaupunki, FCG Finnish Consulting Group Oy.

Alueelta ja sen läheisyydestä aiemmin laadittujen selvitysten lisäksi lähtöaineistona on käytetty:

- Tampereen karttapalvelu Oskari 2021: Liito-oravahavainnot, elinympäristöt ja kulkuyhteudet

- Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt (Nieminen & Ahola (toim.), Suomen ympäristö 1/2017)
- Suomen lajien uhanalaisuus, Punainen kirja 2019. Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (toim.)
- Liito-orava-LIFE Hyvien käytäntöjen opas, luonnos. Liito-oravan suojelun ja maankäytön yhteensovittaminen kunnissa ja kaupungeissa. Liito-orava life (LIFE17/NAT/FI/000469) 2021.
- Hanki, Ilpo K. Liito-orava, Biologia ja käyttäytyminen. Metsäkustannus 2016.

Menetelmät

Liito-oravaselvitys tehtiin alueelle 25.3.2021. Selvitys toteutettiin ”Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt” (Nieminen & Ahola (toim.) 2017) mukaisesti papanakartoitusmenetelmää käyttäen. Liito-oravan esiintymistä kartoitettiin etsimällä liito-oravan papanoita puiden tyviltä sekä kirjattiin ylös lajille soveltuvat pesäpaikat (kolopesä, risupesä, pönttö). Samalla arvioitiin alueen soveltuvuutta liito-oravan elinympäristöksi sekä mahdollisten kulkuyhteyksien sijaintia.

Epävarmuustekijät

Selvitys on tehty viranomaisohjeiden mukaisesti. Ajankohta oli erinomainen selvityksen laatimiseen: puiden tyvillä ei ollut enää lunta, mutta kasvillisuutta ei maan ollessa jäässä vielä ollut. Kaava-alueen pienestä koosta johtuen alue pystyttiin kartoittamaan hyvin tarkasti, ja kaikkien lajille soveltuvien puiden tyvet käytiin tarkasti läpi. Kevään maastokautta edelsi kohtuu runsasluminen talvi ja maa oli jäässä pitkään kevääseen. Talven aikana lumen sekaan kertyneet papanat olivat todennäköisesti säilyneet hyvin, eivätkä olleet peittyneet karikkeeseen tai maatuneet nopeasti.

Selvitys ei sisällä merkittäviä epävarmuustekijöitä ja sen katsotaan sisältävän riittävät tiedot alueen asemakaavoituksen pohjaksi.

4. Liito-orava

Liito-orava on luonnonsuojelulain nojalla rauhoitettu laji sekä EU:n luontodirektiivin liitteen IV (a) laji. Liito-orava on lajien viimeisimmässä uhanalaisuusarvioinnissa luokiteltu vaarantuneeksi (VU) lajiksi (Hyvärinen ym 2019). Liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty luonnonsuojelulaille (§49).

Yö- ja hämäräaktiivinen liito-orava viihtyy varttuneissa, kuusivaltaisissa sekametsissä, joissa tulee olla riittävästi pesäpaikkoja sekä hyvät kulkuyhteydet elinympäristöltä toiselle. Liito-orava käyttää kuusta sekä suoja- että varastointipuuna. Kaupungeissa liito-oravaa on tavattu myös lehtipuuvallaisista metsistä sekä puistomaisista elinympäristöistä ja pihapiireistä. Liito-orava liikkuu puusta toiseen pääasiallisesti liitämällä jalkojen välissä olevan liitopimun avulla. Ravinnokseen liito-orava käyttää kesäisin puiden lehtiä ja talvisin lehtipuiden norkkoja ja silmuja. Talviravinnon norkkojen siitepöly värjää liito-oravan papanat keltaisiksi, jolloin ne on helpompi havaita puiden tyviltä. Kesäisin papanat ovat ruskeita tai vihertäviä ja niitä on haastavampi havaita kasvillisuuden seasta.

Liito-orava käyttää useita pesiä lisääntymiseen sekä levähtämiseen. Pesäksi kelpaavat käpytikan kolot, oravan risupesät ja pöntöt. Liito-oravan pesiä on löydetty myös rakennuksista. Liito-orava saa tyypillisesti kerralla 2-3 poikasta huhti-toukokuussa. Osa naaraista synnyttää toisen poikueen kesäkuussa. Poikasten syntyessä käytössä on pääsääntöisesti yksi pesä.

Liito-oravanaaraan elinpiiri on keskimäärin 3-10 hehtaaria ja uroksen useita kymmeniä hehtaareja, jopa 100 hehtaaria (Nieminen & Ahola 2017). Naaraat elävät omilla alueillaan, eikä naaraiden elinpiirit mene keskenään päällekkäin. Urosten elinpiirit voivat olla päällekkäisiä ja yhden uroksen elinpiirillä voi olla useamman naaraan elinpiirejä. (Hanski 2016) Kaupunkiympäristössä elinpiirit voivat olla pienempiä kuin laajemmilla, kaupungin ulkopuolisilla metsäalueilla. Kaupunkialueilla on liito-oravan suojelun näkökulmasta tärkeää, että elinympäristöjä on riittävästi ja sopivalla etäisyydellä toisistaan ja niiden välille on varmistettu toimivat kulkuyhteydet. (Liito-orava-LIFE, Liito-oravan huomioiminen kaupunkisuunnittelussa 2021)

Liito-oravat ovat aikuisena paikkauskollisia, mutta ne eivät elä kovin pitkään. Liito-orava elää keskimäärin 1-2 vuotta, mutta voi elää jopa 4-5 vuottakin. Naaraiden kuoltua niiden elinpiiri tyhjenee, mutta urokset voivat edelleen käyttää alueita. Alueet voivat olla välillä myös asumattomia, kunnes paikalle löytää uusi yksilö. Tähän vaikuttavat useammat seikat, kuten kulkuyhteydet ja lähimmän poikasia tuottavan elinympäristön läheisyys. Liito-oravapoikaset jättävät pesän yleensä heinä-syyskuussa ja voivat levittäytyä jopa yhdeksän kilometrin päähän syntymäpesästä (keskimäärin noin kahden kilometrin päähän). (Liito-orava-LIFE, Liito-oravan huomioiminen kaupunkisuunnittelussa 2021)

Liito-oravan elinpiirin rungon muodostavat niin kutsutut ydinalueet sekä näitä yhdistävät kulkuyhteydet. Ydinalueiksi kutsutaan liito-oravalle tärkeitä, pienempiä elinpiirien osa-alueita, jotka pitävät sisällään liito-oravalle riittävän määrän pesäpuita sekä ravinto- ja suoja-puita. Ydinalueilla liito-orava viettää suurimman osan ajastaan. Yhdellä liito-oravan elinpiirillä on useita ydinalueita, joiden on yhdessä tutkimuksessa todettu olevan keskimäärin 0,9 hehtaaria. (Liito-orava-LIFE, Liito-oravan huomioiminen kaupunkisuunnittelussa 2021) Lisääntymis- ja levähdyspaikaksi kutsutaan yksittäistä pesäpaikkaa, joka usein sijaitsee ydinalueen sisällä. Ydinalueiden ja elinpiirien välillä on tärkeää säilyttää liito-oravalle soveltuvia kulkuyhteyksiä, jotta yksilöt pystyvät liikkumaan toisaalta oman elinpiirinsä ydinalueiden välillä ja toisaalta poikaset pystyvät etsiytymään uusille asuinalueille. Ydinalueet, lisääntymis- ja levähdyspaikat, ruokailualueet ja kulkuyhteydet määritellään tapauskohtaisesti liito-oravaselvitysten yhteydessä. (Nieminen & Ahola 2017).

Liito-oravan kulkuyhteydeksi soveltuu metsikkö, jonka valtapuusto on yli 10 metrin korkuista, erirakenteista sekapuustoa. Kuusi luo liito-oravalle hyvää kulkusuojaa myös talviaikaan. Liito-orava liikkuu liitämällä puusta toiseen ja se liittää helposti 50 metriä leveän aukean kuten tiealueen yli. Metsässä liito-orava liittää lyhyempiä matkoja (Hanski 2016).

5. Tulokset

Keskinen hautausmaa-alue ja Fanny Nymanin puisto

Messukylän kirkon keskinen hautausmaa-alue sekä sen pohjoispuolella sijaitseva Fanny Nymanin puisto muodostavat yhdessä liito-oravalle hyvin soveltuvan elinympäristön. Hautausmaa-alueella on liito-oravalle suojaa antavia kuusia ja Fanny Nymanin puisto toimii lajin ruokailualueena. Hautausmaa-alueelta löytyi liito-oravan pesintä vuonna 2016 sekä vuonna 2018 merkkejä liito-oravan liikkumisesta alueella. Tämän selvityksen yhteydessä hautausmaa-alueelta tai Fanny Nymanin puistosta ei löytynyt merkkejä liito-oravasta.

Kuva 5. Keskiselle hautausmaa-alueelle sijoittuu runsaasti kookkaita kuusia.

Opiskelija-asuntojen ympäristö

Opiskelija-asuntojen kiinteistön liito-oravalle soveltuvat alueet sijoittuvat opiskelijatalojen pohjoispuolelle kerrostalojen ja pientalojen väliselle kapealle, kasvulliselle vyöhykkeelle osittain opiskelija-asuntojen tontin ja osittain pientalojen tonttien puolelle. Myös kiinteistön länsipuolella, rajautuen hautausmaa-alueen kiviaitaan, löytyy muutama liito-oravalle hyvin soveltuva, kookkaampi haapa. Kerrostalojen rajaamalla piha-alueella ei ole liito-oravalle soveltuvaa puustoa.

Kuva 6. Näkymä Messukylänkadun suunnasta luoteeseen kohti opiskelijatalon piha-alueetta.

Kuva 7. Opiskelijatalojen ja niiden pohjoispuolella sijaitsevien pientalojen välisellä vyöhykkeellä kasvaa liito-oravalle kulkuyhteydeksi sekä ravinnoksi soveltuvaa lehtipuustoa.

Päiväkodin ympäristö

Nykyisen päiväkodin ympäristöstä löytyy liito-oravalle soveltuvaa puustoa. Tontin Ristinarkuntiehen rajautuvalla reuna-alueella kasvaa kohtuu kookasta kuusta, jonka seassa kookkaita vaahteroita. Tontin länsireunaa reunustaa aitamaisessa muodostelmassa useampi kookas kuusi. Päiväkodin tontin alueen puusto voisi olla jopa osa liito-oravan elinympäristöä yhdessä keskisen hautausmaa-alueen ja Fanny Nymanin puiston kanssa. Yksinään päiväkodin tontin pihapiiri ei riitä liito-oravan elinympäristöksi. Päiväkodin tontilta ei kuitenkaan löytynyt merkkejä liito-oravasta. Alueelta löytyi kuusi risupesää, joista neljä tulkittiin liito-oravalle soveltuviksi oravan risupesiksi.

Kuva 8. Näkymä Ristinarkuntien risteysalueen parkkipaikalta kohti nykyisen päiväkodin tonttia. Tontin itäreunalla kasvaa kookkaita kuusia ja vaahteroita.

Kuva 9. Päiväkodin pihan länsireunalla kasvaa kookasta kuusta aitamaisessa muodostelmassa. Kuusista löytyi useampi risupesä.

Risteysalue

Messukylänkadun ja Ristinarkuntien risteuksen itäpuolella sijaitsee mielenkiintoinen pieni suojaviheralueeksi luokiteltava metsikkö. Metsiköstä osa on asemakaavoitettu puistoalueeksi (Uudenkirkonahde) ja osa AO-tontiksi, joka ei kuitenkaan ole toteutunut. Metsikön eteläpuolelle Messukylänkadun varteen sijoittuu pysäköintialue. Messukylänkadun varressa nykyisen pysäköintialueen itäpuolella on sijainnut rakennus, mahdollisesti asuinrakennus ainakin vuodesta 1946 vuoteen 1995. Rakennusta ei näy enää vuoden 2011 ilmakuvassa. Pihapiirin sijoittumisesta tälle alueelle kielivät parkkipaikan pohjoisreunaa koristavat kookkaat lehtikuusi, vuorijalava ja useat vaahterat. Alueelta löytyi yksi liito-oravan pesäksi sopiva tikankolo kookkaasta koivusta, mutta ei merkkejä liito-oravasta tai sen liikkumisesta alueella. Alue toimii kuitenkin osana tärkeää liito-oravan kulkuyhteyttä Viialan ja Messukylän liito-oravan elinympäristöjen välillä.

Kulkuyhteydet

Selvitysalueelle sijoittuu liito-oravalle mahdollisia kulkuyhteyksiä. Nämä mahdolliset kulkuyhteydet yhdistävät Viialan kaupunginosan liito-oravan elinympäristöt Messukylän elinympäristöihin ja siitä edelleen pohjoiseen Ruotulan, Takahuhdin ja Pappilan elinympäristöihin. Keskeisin kulkuyhteys (kartalla nro 1.) alkaa keskiseltä hautausmaa-alueelta ja kulkee opiskelija-asuntojen tontin ja päiväkodin tontin pohjoispuolelta ja Ristinarkuntien yli Uudenkirkonahden viheralueelle ja siltä pientaloalueen läpi kohti Osuusmyllykatua ja Messukylänkadun yli hautausmaan huoltorakennuksen kohdilta. Toinen mahdollinen Messukylänkadun ylityskohta sijoittuu Liponkadun länsipuolelle (kartalla nro 2.). Lähempänä Osuusmyllykatua kulkevan itäisen ylityksen (nro 1.) liitomatka on läntistä ylitystä (nro 2.) selvästi lyhyempi ja suojapuustoa on ylityskohdissa runsaammin kuin läntisessä ylityspaikassa. Itäisen kulkureitin haasteena on kadun pohjois- ja eteläpuolen korkeuserot, mistä johtuen ylitys on liito-oravalle helpompi hautausmaan suunnasta kohti pohjoista kuin pohjoisesta kohti hautausmaa-alueetta. Liponkadun

länsipuoleinen Messukylänkadun ylitys (nro 2.) on yksittäisten puiden varassa ja liitomatka on itäistä yhteyttä pidempi, minkä vuoksi yhteys on osoitettu kartalla kehitettäväksi.

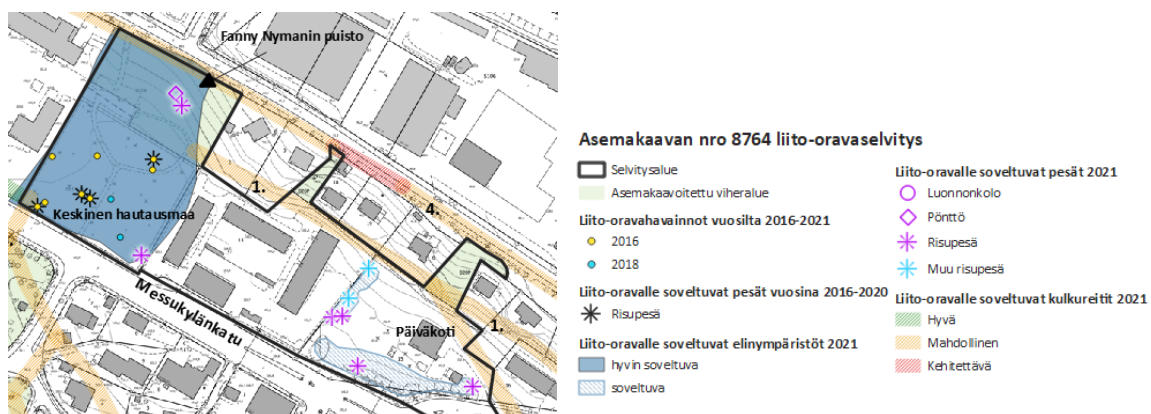
Liito-oravan kulkuyhteys pohjoiseen radan yli Messukylän ylikulkusillan länsipuolelta (nro 3.) on mahdollinen, mutta haastava. Kylänojankadun eteläreunassa kulkee lähes koko matkalta puustoinen yhteys (nro 4), joka voisi toimia liito-oravan kulkuyhteytenä, jos katkoskohtiin saataisiin istutettua soveltuvaa puustoa. Keskisen hautausmaa-alueen kautta kulkee tärkeä liito-oravan kulkureitti länteen (nro 5.) kohti Vuohenojaa sekä mahdollinen kulkuyhteys etelään (nro 6.) Vanhan kirkon pihapiirin kautta kohti Viialan Santaharjunpuiston liito-oravan elinympäristöä.

6. Johtopäätökset ja suunnittelusuositukset

Selvitysalueelta ei löytynyt merkkejä liito-oravasta. Selvitysalueen läntisin osa, keskinen hautausmaa-alue ja Fanny Nymanin puisto ovat liito-oravalle hyvin soveltuvaa elinympäristöä ja alueelta on tavattu liito-oravaa viimeisimmäksi vuonna 2018. Päiväkodin ympäristössä on myös liito-oravalle soveltuvaa puustoa, mutta alue ei yksinään ole riittävän laaja liito-oravan elinympäristöksi. Alueen poikki itä-länsisuuntaisesti kulkee tärkeä liito-oravan kulkuyhteys sekä yleiskaavan ohjeellinen ekologinen yhteys.

Kaupunkiympäristöissä liito-oravan elinympäristöt voivat olla ajoittain tyhjiä johtuen liito-oravan lyhyestä eliniästä. Elinympäristölle voi tulla uutta asutusta, mikäli elinympäristöille johtavat kulkureitit säilyvät toimivina. Käytäntönä on ollut, että elinympäristön pitää olla tyhjä vähintään viisi peräkkäistä vuotta ennen kuin voidaan tulkita, että liito-orava on sieltä hävinnyt. Siksi keskinen hautausmaan ja Fanny Nymanin puisto voidaan vielä tulkita liito-oravan elinympäristöksi, vaikka viimeisimmät havainnot alueelta ovat vuodelta 2018.

Liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikan hävittäminen ja heikentäminen on kielletty luonnonsuojelullailla (§ 49). Lisääntymis- ja levähdyspaikaksi katsotaan liito-oravan pesintään, levähtämiseen tai suojautumiseen käytettävät puut, pöntöt ja rakennusten osat sekä näiden välitön lähipuusto. Lisääntymis- ja levähdyspaikan turvaamisella tarkoitetaan myös näiden alueiden toiminnallisuuden turvaamista. Jos yhteydet lisääntymis- ja levähdyspaikalle katkaistaan, laji tulee häviämään alueelta, jolloin voidaan katsoa, että lain vaatimus lisääntymis- ja levähdyspaikkojen turvaamisesta ei toteudu. Luonnonsuojelulain 1 §:ssä tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi luonnonsuojelussa on tähdättävä maamme luontotyyppien ja luonnonvaraisten eliölajien suotuisan suojelutason saavuttamiseen ja säilyttämiseen. Liito-oravan osalta tulisi tarkastella laajempaa elinympäristöverkostoa yksittäisten esiintymisen lisäksi (Liito-orava-LIFE, Hyvien käytäntöjen opas, Luonnos 2021).

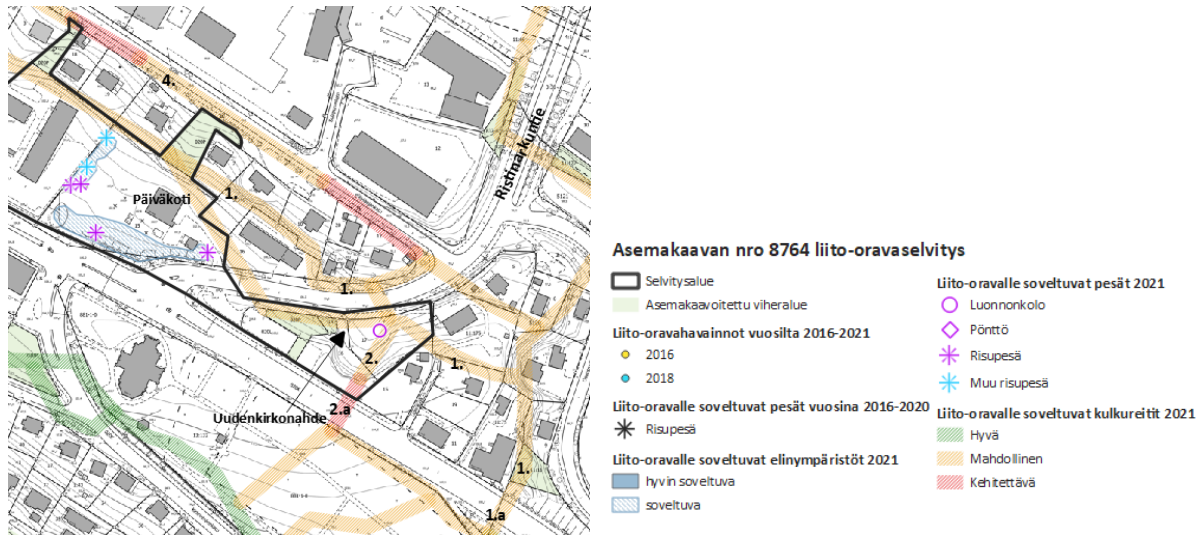

Kuva 10. Liito-oravaselvityksen havainnot selvitysalueen länsi- ja keskiosissa. Havaintojen laajempi kartta löytyy selvityksen liitteestä 1.

Aikaisempiin havaintoihin perustuen **keskinen hautausmaa-alueen** sekä **Fanny Nymanin puiston** liito-oravalle hyvin soveltuvat alueet tulee säilyttää ja hoidossa varmistaa, että alueet kehittyvät liito-oravalle suotuisina elinympäristöinä myös jatkossa. Asemakaavaehdotuksessa nro 8689 Messukylän uusi päiväkotijoukko ja koulun laajennus Fanny Nymanin puistoon on osoitettu kaavamerkintä s-6, jonka mukaisesti puistossa tulee säilyttää ja istuttaa laajaltaan liito-oravalle suotuisaa puustoa.

Opiskelija-asuntojen tontilla tulisi varmistaa, että liito-oravan kulkuyhteys säilyy toimivana. Luontevinta olisi tukea jo olemassa olevaa yhteyttä tontin pohjoislaidalla istuttamalla alueelle lisää liito-oravalle soveltuvaa puustoa.

Nykyisen päiväkodin tontilla tulisi niin ikään varmistaa itä-länsi -suuntaisen ekologisen yhteyden jatkuvuus. Luontevinta olisi säilyttää olemassa olevaa puustoa tontin pohjoisreunalla, jolloin pientalotonttien pihassa oleva kasvillisuus tukisi päiväkodin tontilla olevaa kasvillisuutta, jolloin yhteys muodostuisi mahdollisimman leväksi. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää nykyisen päiväkodin tontin sisäänajoon Ristinarkuntien puolella. Sisäänajoyhteyden ja pientalotontin väliin tulisi saada mahtumaan edes liito-oravalle soveltuva puurivi, jotta kulkuyhteyttä pystyttäisiin varmistamaan kaupungin omistamalla maalla. Samoin tulee varmistaa, että Ristinarkuntien itäpuolella, parkkialueen pohjoisreunalla säilyy liito-oravan kulkuyhteydeksi riittävän korkea puustoa. **Uudenkirkkonahteen metsikkö** toimii nykyisellään hyvänä levähdyspaikkana pitkän kulkuyhteyden varrella. **Kyläojankadun varressa** jää tonttien ja kadun väliin kaupungin omistamaa katualuetta, jolla jo nykytilanteessa on istutettua puustoa. Tästä yhteydestä voisi saada yhtenäisen lisäistutuksilla, mutta niiden perustelemisen omakotitonttien edustalle voi olla vaikeaa.

Kuva 11. Liito-oravaselvityksen havainnot selvitysalueen itäosissa. Havaintojen laajempi kartta löytyy selvityksen liitteestä 1.

Messukylänkadun yli kulkeva itäisempi liito-oravayhteys (nro 1.a) tulisi säilyttää. Messukylänkadun ja Osuusmyllynkadun välistä mäntymetsikköä voisi harventaa, jolloin männyt saisivat enemmän kasvutilaa ja kasvaisivat tulevaisuudessa korkeimmiksi. Nykytilanteessa ylitys on Osuusmyllynkadun puolelta heikko, koska alueella kasvava tiheä männikkö ei ole tarpeeksi korkea hyvän liito-oravayhteyden varmistamiseksi. **Messukylänkadun yli kulkevaa läntisempää liito-oravayhteyttä (nro 2.a)** suositellaan kehitettäväksi istuttamalla tien molemmiin puolin lisää liito-oravan kulkuyhteydeksi soveltuvaa puustoa. Läntisen ylityksen kehittäminen on tärkeää, koska itäinen ylitys on pohjoisesta päin kuljettaessa liito-oravalle haastava. Sekä Ristinarkuntien että Messukylänkadun ylityksissä tulisi huomioida, että yhteyden välinen aukko saisi olla korkeintaan 2-2,5 kertaa täysikasvuisten puiden levyinen ja että minimisuositus kulkuyhteydspuun korkeudeksi on 10 metriä. Parempi lopputulos saadaan, jos kulkuyhteydspuut sijoitellaan ryhmiä.

LÄHTEET

Asemakaavan muutoksen osallistumis- ja arviointisuunnitelma. Peltolampi, koulun alueen muutos asumiseen. Asemakaava nro 8804. Tampereen kaupunki 26.11.2020.

Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt. Nieminen Marko, Ahola Aapo (toim.) Suomen ympäristö 1/2017.

Hanki, Ilpo K. Liito-orava, Biologia ja käyttäytyminen. Metsäkustannus 2016.

Kantakaupungin liito-oravaselvitys 2016. Tampereen kaupunki.

Liito-orava-LIFE, Liito-oravan huomioiminen kaupunkisuunnittelussa. Hyvien käytäntöjen opas. Liito-orava LIFE (LIFE17/nat/FI/000469), Espoon, Jyväskylän ja Kuopion kaupungit 2021.

Liito-orava osana yleiskaavan viherverkkoa, Seuranta 2017-2019. Tampereen kaupunki 2020.

Selvitys liito-oravien ja maankäytön suunnittelun yhteensovituksesta Espoonlahden ja Matinkylän alueilla. Kaupunkisuunnittelukeskuksen julkaisu 5/2014, 30.5.2014.

Suomen lajien uhanalaisuus, Punainen kirja 2019. Hyvärinen Esko, Juslén Aino, Kemppainen Eija, Uddström Annika, Liukko Ulla-Maija. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus 2019.

Virtanen Teemu, Salomäki Paula, Tanskanen Sakari, Yrjölä Rauno. Liito-oravien radioseuranta Espoonlahden ja Matinkylän suuralueilla 2013. Ympäristötutkimus Yrjölä. Espoon kaupunkisuunnittelukeskuksen julkaisu 4/2014. Tutkimusraportti 16.1.2014.

Yrjölä Rauno, Metsänen Timo ja Kotilainen Antti. Liito-oravien radioseuranta Tapiolan ja Mankkaan alueilla 2019–2020. Ympäristötutkimus Yrjölä, Luontoselvitys Metsänen 3.2.2021.

LIITE 1. Kartta liito-oravaselvityksen tuloksista

